

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Comisia juridică, numiri și imunități

AMENDAMENT

(La proiectul de lege privind taxa de stat nr. 484 din 27.12.2022)

În conformitate cu prevederile art.59 și art. 65 ali.(2) din Regulamentul Parlamentului se înaintează următorul amendament la proiectul de lege menționat mai sus:

Art. (2) din proiect se propune a se exclude în mod complet.

Art. (3) al.1 lit. h) din proiect se propune a se exclude în mod complet.

Punctele 1.25, 1.26,1.27, 1.28, 1.29, 1.30, 1.31, 1.32, 1.33 și 9 din anexa nr.1 la proiectul de lege se propun a se exclude integral.

Argumentare:

Propunerea este înaintată cu scopul de a permite cetățenilor Republicii Moldova să aibă acces la justiție deoarece introducerea noilor taxe de stat va afecta în mod direct posibilitatea de a beneficia de accesul la justiție în special pentru pătura social vulnerabilă a populației.

Art. 20 din Constituție prevede: *orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.*

Efectivitatea dreptului de acces la o instanță impune ca exercitarea dreptului în cauză să nu fie împiedicată de existența vreunui obstacol de drept sau de fapt ce ar putea afecta însăși esența dreptului.

Respectiv realizarea dreptului statului de a impune o taxă de stat pentru introducerea în justiție a unei acțiuni civile nu trebuie să afecteze dreptul persoanelor de acces la justiție în cazul în care acestea nu dispun de resurse suficiente pentru plata acestor taxe.

Propunerea prin proiectul de lege nr. 484 din 27.12.2022 privind Legea taxei de stat, este un proiect de aplicare a dublei impuneri pentru acțiunile introduse în justiție (taxa de stat și taxa de timbru).

În cadrul grupului de lucru s-a opinat pentru instituirea taxei de stat pentru acțiunile introduse în justiție și instituirea taxei de timbru pentru unele acțiuni procesuale, față de care să nu fie aplicată taxa de stat.

4. Fundamentarea economico-financiară

Proiectul nu implică cheltuieli din bugetul de stat.

Totodată, încasările la bugetul public național vor crește estimativ:

- pentru fiecare acțiune, cerere sau act de procedură efectuat în primă instanță – cu **23 milioane lei**;

- pentru cererile în căile de atac, pentru cererile de contestare a actelor și acțiunilor executorului judecătoresc – cu **11 milioane lei**;

- pentru eliberarea de către instanța judecătorească a copiilor (duplicatelor) de pe documente – cu **1,2 milioane lei**.

Totodată prin introducerea taxei de timbru în bugetele instanțelor de judecată cât și a Curților de apel și Curtea Supremă de Justiție va crește încasările în total cu aproximativ **17 milioane lei**.

Total creșteri prognozate de încasări: $23+11+1,2+17 = 52,2$ milioane lei.

Este inadmisibil să fie percepută taxa de stat pentru exercitarea drepturilor procedurale, or, acest fapt descurajează cetățenii să-și apere interesele în instanța de judecată.

Așa art. 3 alin. (1) lit. a) din proiect prevede că se impune cu taxă de stat fiecare acțiune, cerere sau act de procedură efectuat în primă instanță cât și în căile de atac, pentru cererile de contestare a actelor și acțiunilor executorului judecătoresc, precum și pentru eliberarea de către instanța judecătorească a copiilor (duplicatelor) de pe documente, conform Anexei nr. 1.

Potrivit Anexei nr. 1, se percep taxe de stat, de exemplu:

- Pentru cererile de audiere a martorilor, experților, specialiștilor – 100 MDL;
- Pentru cereri de recuzare – 400 MDL;
- Pentru cereri de strămutare – 400 MDL;
- Pentru cereri de asigurarea acțiunii – 400 MDL;
- Pentru cererile privind accelerarea procesului – 100 MDL;

- Pentru cererile privind explicarea hotărârilor/deciziilor – 400 MDL.
- Pentru cereri de amânare a ședinței de judecată, chiar dacă sunt motivate:
  - Prima oară – 100 MDL;
  - A doua oară, în proces contravențional – 200 MDL;
  - A doua oară, în proces civil – 400 MDL;
  - A treia oară, în proces civil – 800 MDL
  - Mai mult de 2 ori, în proces contravențional – 1600 MDL;
  - Mai mult de 3 ori, în proces civil – 3200 MDL.

- pentru cererile privind contestarea actelor/acțiunilor executorului judecătoresc în cauze cu caracter patrimonial se propune instituirea taxei de 2% din valoarea titlului executoriu pus în executare, dar nu mai puțin de 250 lei – asemenea propuneri încurajează preluările ostile de bunuri și întreprinderi. Multe titluri executorii se emit în procese, la care nu a participat debitorul procedurii de executare.

Potrivit art. 50 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecătorul care judecă cauza urmează a fi recuzat dacă:

a) la judecarea anterioară a cauzei a participat în calitate de martor, expert, specialist, interpret, reprezentant, grefier, executor judecătoresc, arbitru sau mediator;

b) se află în raporturi de rudenie până la al patrulea grad inclusiv sau de afinitate până la al treilea grad inclusiv cu vreuna dintre părți, cu alți participanți la proces sau cu reprezentanții acestora;

b/1) o rudă a sa până la al patrulea grad inclusiv sau un afîn până la al treilea grad inclusiv a participat, ca judecător, la judecarea aceleiași cauze;

b/2) este rudă până la al patrulea grad inclusiv sau afîn până la al treilea grad inclusiv cu un alt membru al completului de judecată;

c) este reprezentantul legal al uneia dintre părți;

d) și-a expus opinia asupra cauzei care se judecă;

e) are un interes personal, direct sau indirect, în soluționarea cauzei ori există alte împrejurări care pun la îndoială obiectivitatea și nepărtinirea lui.

Deci, în asemenea situații, judecătorul nu trebuie să examineze cauza.

La rândul său, partea în proces nu va depune o cerere de recuzare pentru a nu plăti taxa de stat în mărime de 400 de lei.

Drept urmare, cauza va fi examinată de un judecător care de exemplu, se află în raporturi de rudenie până la al patrulea grad inclusiv sau de afinitate până la al treilea grad inclusiv cu vreuna dintre părți, cu alți participanți la proces sau cu reprezentanții acestora.

Instituirea taxelor de stat pentru cereri formulate pe durata examinării cauzelor care implică anumite acțiuni procesuale, concomitent cu taxarea acestora cu taxă de timbru, nu este justificată.

Potrivit prevederilor art.58 alin. (1) din Constituție, cetățenii au obligația sa contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.

În consecință, realizarea efectivă a dreptului de acces la justiție va deveni imposibilă în cazul în care persoana nu va avea capacitate financiară suficientă pentru plata taxei de timbru, chiar dacă este scutit de plata taxei de stat.

Prevederile art. 2 alin. (1) nu profită nici reclamanților sau altor părți la proces care, de drept, prin lege (anexa nr. 2), sunt scutiți de plata taxei de stat.

Corespunzător, având în vedere scopul instituirii taxei de timbru – acoperirea costurilor instanței de judecată pentru acțiunile procesuale întreprinse pe parcursul litigiului, se impune ca realizarea dreptului de acces la instanță prin formularea unei cereri de chemare în judecată să nu fie impusă concomitent cu taxă de timbru și taxă de stat, urmând a fi impusă doar cu taxă de stat de plata căreia, în funcție de situația financiară a persoanei, aceasta să poată fi scutită, plata să fie amânată sau eșalonată.

Mai mult decât atât, instituirea taxei de timbru este nejustificată și disproporțională în condițiile în care se implementează proiectul e-dosar, iar la momentul de față, corespondența între instanțe și justițiabili se efectuează prin poșta electronică.

Nu își are justificare nici instituirea taxei de stat pentru cereri formulate de părțile litigante pe durata procesului (cereri de recuzare, amânare, strămutare, asigurarea acțiunii etc.).

Dacă se intenționează compensarea eventualelor costuri suportate de instanța de judecată pentru examinarea unor categorii de cereri care solicită un efort suplimentar de la instanța de judecată (emiterea unor încheieri judecătorești care nu afectează fondul cauzei dar care profită reclamantului sau pârâtului) aparent există loc pentru discutarea instituirii unor taxe de timbru în mărime suficientă să acopere costurile instanței legate de acțiunile procesuale întreprinse de instanță și corespunzătoare capacității persoanelor de plată a acestor taxe (raportat la salariul minim pe economie, spre exemplu).

Pentru aceste considerente, este necesară revizuirea conceptuală a proiectului în vederea identificării obiectelor impunerii cu taxă de stat și identificarea separată a obiectelor impunerii cu taxă de timbru, astfel încât să nu

se admită afectarea dreptului de acces la justiție a cetățenilor, dar în același timp să se asigure compensarea costurilor suportate de instanță pentru anumite acțiuni procesuale întreprinse în cadrul examinării cauzei, dar care nu afectează fondul cauzei.

Un subiect aparte care necesită o analiză suplimentară și o argumentare bine întemeiată este impunerea cu taxă de stat a cererilor de amânare formulate de către părți, alți participanți la proces și reprezentanții acestora.

Or, raportat la procesul civil și procesul de contencios administrativ, Codul administrativ și Codul de procedură civilă prevăd expres dreptul părților de a solicita amânarea examinării fondului cauzei pentru o singură dată din motivul absenței reprezentantului părții, această cerere nefiind posibil a fi taxată nici cu taxă de stat și nici cu taxă de timbru.

În jurisprudența sa CtEDO a statuat că, caracterul rezonabil al duratei procedurii se apreciază cu ajutorul criteriilor consacrate de jurisprudența Curții, care sunt următoarele: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului, cel al autorităților competente și miza litigiului pentru partea interesată.

Cu toate acestea, comportamentul părților într-un proces constituie un fapt obiectiv care afectează obligația statului de a asigura judecarea cu celeritate a cauzelor, motive din care, metodele de tergiversare utilizate de părțile unei proceduri judiciare nu le exonerează de obligația de a asigura derularea procedurilor într-un termen rezonabil, iar instituirea taxelor de stat și taxelor de timbru pentru cererile de amânare nu poate fi considerat ca fiind un instrument care ar asigura respectarea celerității procedurilor judiciare.

Codul de procedură civilă prevede la art. 191 care sunt situațiile exprese care pot fi luate în considerare la schimbarea termenului de judecare a cauzei, iar art. 205, 206 și art. 208 prevăd expres care sunt situațiile când judecarea cauzei poate fi amânată pentru motive întemeiate de neprezentare a părților sau reprezentanților acestora la termenul stabilit, considerente din care, stabilirea utilizării abuzive a tacticilor de amânare a judecării cauzelor ar putea fi eventual realizată prin instituirea doar a unor taxe de timbru pentru cereri de amânare repetate, peste numărul celor admise de lege cu scutirea de la plata acesteia a justițiabililor de bună – credință și reprezentanților acestora, atunci când amânarea se impune din motive independente de voința lor (motive de sănătate, evenimente de familie care cer prezența, acțiuni de urmărire penală, suprapunerea agendei cu alte ședințe de judecată, evenimente a căror producere nu putea fi prevăzută etc.).

Mai mult ca atât nimeni nu pune la îndoială dreptul instanțelor de judecată de a aplica amenzile pentru a disciplina participanții la proces.

În caz contrar, redacția actuală a pct. 1.26 din anexa nr. 1 la proiectul discutat poate fi considerată ca fiind un impediment serios în exercitarea

dreptului de acces la justiție, prevederi care nu se circumscriu scopului urmărit prin acest proiect de lege, fiind afectat echilibrul între scopul legitim și proporționalitatea limitărilor instituite.

**Legea cu privire la organizarea activității notarilor nr.69 din 14.04.2016
statutiază:**

Articolul 8. Statutul notarului

(1) Notarul este exponentul puterii de stat, împuternicit în modul stabilit de lege în baza licenței și a ordinului de investire cu împuterniciri.

(2) Notarul nu este funcționar public, activitatea acestuia nu este activitate de întreprinzător și nici nu poate fi raportată la o astfel de activitate.

Proiectul nr.484 prevede:

Articolul 1. Noțiunea de taxă de stat

Taxa de stat este suma percepută de către organele de stat, împuternicite special pentru acest fapt, de la persoanele fizice și juridice, în ale căror interese sînt exercitate acțiuni sau eliberate documente de importanță juridică.

Articolul 3. Obiectul impunerii cu taxă de stat.

(1) Se impune cu taxă de stat

h) pentru actele notariale îndeplinite de notari și de alte personae abilitate prin lege;

Concluzii:

Potrivit proiectului taxa de stat se percepe de către organele de stat. Notarul însă nu este ORGAN DE STAT. Organ de stat este colectivul format dintr-o categorie anumită de persoane, investit cu atribuții pe care nu le au ceilalți cetățeni, atribuții, care conferă posibilitatea organului de stat de a lua hotărâri generale obligatorii pentru cei cărora li se adresează, hotărâri care, dacă nu sunt respectate de bună voie, pot fi aduse la îndeplinire prin forța de constrângere a statului.

Însă: Notarul NU adoptă hotărâri generale obligatorii pentru solicitanții actelor notariale, ci îmbracă voința solicitanților în forma legală;

Notarul NU este în drept de a obliga solicitanții actelor notariale să respecte hotărârile sale;

Notarul NU este în drept de a aduce actele notariale la îndeplinire prin forța de constrângere a statului.

Iar, începând cu 26.02.2017, data intrării în vigoare a Legii nr.69/2016, NOTARIATUL, în calitate de instituție publică de drept nu mai există. Notarul nu mai exercită activitate notarială, ci activitate de notar, catalogată în sens fiscal de activitate profesională în sectorul justiției.

Perceperea taxei de stat de către notarul (nebugetar) nu corespunde nici scopurilor enunțate în nota informativă:

*Nu este relevantă implementării Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025.

*Cuantumul taxei de stat nu se actualizează nivelului economiei naționale. Cu mici excepții, cuantumul taxei de stat a rămas neschimbat.

*Nu este relevantă notarilor nici sarcina minimalizării alocării mijloacelor financiare din bugetul de stat pentru exercitarea activității autorităților publice. Pentru întreținerea notarilor. În rezultatul activității notarilor statul nu suportă nici un fel de cheltuieli, ci are doar venituri (impozitul pe venit al notarului).

Legea nr. 1163-XIII din 24.04.1997, Codul fiscal, prevede:

Articolul 2. Sistemul fiscal al Republicii Moldova

Sistemul fiscal al Republicii Moldova reprezintă totalitatea impozitelor și taxelor, a principiilor, formelor și metodelor de stabilire, modificare și anulare a acestora, prevăzute de prezentul cod, precum și totalitatea măsurilor ce asigură achitarea lor.

Articolul 6. Impozite și taxe și tipurile lor

(1) Impozitul este o plată obligatorie cu titlu gratuit, care nu ține de efectuarea unor acțiuni determinate și concrete de către organul împuternicit sau de către persoana cu funcții de răspundere a acestuia pentru sau în raport cu contribuabilul care a achitat această plată.

(2) Taxa este o plată obligatorie cu titlu gratuit, care nu este impozit.

(3) Alte plăți efectuate în limitele relațiilor reglementate de legislația nefiscală nu fac parte din categoria plăților obligatorii, denumite impozite și taxe.

(4) În Republica Moldova se percep impozite și taxe de stat și locale.

(5) Sistemul impozitelor și taxelor de stat include:

a) impozitul pe venit;

b) taxa pe valoarea adăugată;

c) accizele;

d) impozitul privat;

e) taxa vamală;

f) taxele rutiere;

g) impozitul pe avere;

h) impozitul unic de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației.

Articolul 7. Stabilirea, modificarea și anularea impozitelor și taxelor de stat și locale

(1) Impozitele și taxele de stat și locale se stabilesc, se modifică sau se anulează exclusiv prin modificarea și completarea prezentului cod.

Concluzii: Obiectul impunerii cu taxa de stat (art. 3 al.1) lit.h) din proiect) nefiind inclus în sistemul impozitelor și taxelor de la art. 5 Cod fiscal, nu se încadrează în sistemul fiscal al Republicii Moldova (art.6 Cod fiscal RM), iar în consecință contravine art.7 Cod fiscal, care la alin.(1) prevede: (1) Impozitele și taxele de stat și locale se stabilesc, se modifică sau se anulează exclusiv prin modificarea și completarea prezentului cod.

Se va reține, de la data punerii în aplicare a Codului fiscal și până la moment (mai mult de 20 ani) taxa de stat, se percepe (în temeiul Legii taxei de stat nr.1216/1992, act normativ pus în aplicare până la adoptarea Constituției Republicii Moldova din 29 iulie 1994, și până la adoptarea Codului Fiscal (Legea nr. 1163-XIII din 24.04.1997), chiar dacă după obiectul impunerii cu taxă de stat, o asemenea reglementare în Codul fiscal lipsește.

Scurt istoric privind încasarea taxei de stat de către notarii (de stat – bugetari, privați/publici – nebugetari) din Republica Moldova.

În RSSM și RM din anul 1974 și până la 09.09.1998 au funcționat BIROURILE NOTARIALE DE STAT cu personal angajat de către stat în persoana Ministrului justiției, NOTARI DE STAT, care încasau taxa de stat.

Mărimea și modul de încasare a căreia era reglementat prin lege, la moment Legea nr. 1216-XII din 03.12.1992 cu modificările ulterioare.

În partea taxei de stat, pentru acțiunile notariale, această Lege, cu modificările operate până la intrarea în vigoare a Legii nr. 126-XIV din 30.07.98 cu privire la notariat (a intrat în vigoare la 10.09.1998) reglementa:

Art.2 Obiectele de încasare a taxei de stat. Taxa de stat se încasa: 2) pentru efectuarea acțiunilor notariale de către birourile notariale și de instituțiile de stat, împuternicite pentru acest fapt, precum și pentru eliberarea copiilor (duplicatelor) de pe documentele autentificate notarial;

Prin Legea nr. 126-XIV din 30.07.98 (a intrat în vigoare la 10.09.1998, odată cu abrogarea Legii R.S.S. Moldovenești cu privire la notariatul de stat, aprobată prin Hotărârea Sovietului Suprem al R.S.S.M. nr.1045-VIII din 5 iulie 1974 (Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S.M., 1974, nr.7, art.74), și Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M. cu privire la introducerea modificărilor în Legea R.S.S. Moldovenești nr.3938-IX din 6 septembrie 1979 cu privire la Notariatul de Stat (Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S.M., 1979, nr.9, art.66) în urma suspendării activității birourilor notariale de stat și începerea activității notarilor nebugetari în temeiul Legii cu privire la notariat nr. 1153-XIII din 11.04.97 (în vigoare 16.09.1997), publicate în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.61 art.520 din 16.09.1997, abrogate la

21.02.2003 prin Legea Republicii Moldova cu privire la notariat nr. 1453-XIII din 08.11.2002), prevederile citate supra au fost abrogate.

În asemenea circumstanțe, începând cu 10.09.1998, în urma suspendării birourilor notariale de stat (art.100 Legea 1153/1997) și adoptarea Legii nr. 126-XIV din 30.07.98 taxa de stat pentru actele și acțiunile notariale îndeplinite de notari NU SE MAI PERCEPEA.

Această situație de fapt și de drept a durat numai până la 21.02.2003, când în urma modificării Legii taxei de stat, prin completarea acesteia de la art.2, art.3 și art.4 prin Legea nr. 1454-XV din 08.11.2002 pentru modificarea și completarea Legii taxei de stat nr.1216-XII din 3 decembrie 1992 și a Codului Fiscal, publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.185-189 art.1398 din 31.12.2002, dată (21.02.2003), care coincide cu data intrării în vigoare a Legii nr. 1453-XV din 08.11.2002 cu privire la notariat au fost redeschise birourile notariale de stat.

Se va reține, că anume prin Legea 1453/2002 , începând cu 21.02.2003 în Republica Moldova au fost redeschise birourile notariale de stat anterior suspendate prin Legea 1153/1997, în care activau notarii de stat (în continuarea notari bugetari), iar pentru întreținerea acestora, birourilor notariale de stat, (salarizarea notarilor bugetari, personalului angajat, întreținerea încăperilor birourilor notariale de stat și ale arhivei) statul a stabilit perceperea taxei de stat, pentru ca solicitanții asistenței notariale de la notarii de stat să contribuie la cheltuielile publice pentru întreținerea birourilor notariale de stat (art.58 alin. (1) Constituția RM).

Anume, întru executarea acestei legi (1453/2002), Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărîrea privind *Rețeaua și structura birourilor notariale de stat nr. 1355 din 13.11.2003, publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.229-233 art.1409 din 21.11.2003, în vigoare de la 21.11.2003 pînă la 26.03.2010 (a fost abrogată prin HG nr.215 din 23.03.2010) prin care în RM au fost instituite 49 Birouri notariale de stat cu personal 163 de unități, din care 61 - notari de stat, iar Legea taxei de stat a fost completată prin Legea 1454/2002, pentru a diminua povara statului de întreținere a birourilor notariale de stat.*

Astfel în condițiile Legii nr.1216/1992, taxa de stat urma a fi percepută doar de notarii de stat (bugetari) care activau în cadrul birourilor notariale de stat, anume acesta a fost scopul urmărit de legiuitor, atunci când în textul Legii nr.1216/1992 au fost modificate art. 2,3, și 4 fiind introdusă taxa de stat pentru actele notariale, iar birourile notariale de stat fiind parte componentă a organelor de stat, de la art.1 al Legii nr. 1216-XII din 03.12.1992.

Însă această prevedere legală începând cu anul 2003 a fost aplicată de notari eronat, fiind sfidat principiul legalității, consacrat art.1, alin.(3) din Constituție. Taxa de stat a fost percepută, și până la moment se percepe de notarii

NEBUGETARI. În asemenea circumstanțe, persoana, adresându-se la notarul nebugetar și primind asistență notarială, suportă o sarcină fiscal dublă, (1). Achită plata notarială din care un anumit procent se varsă la bugetul de stat de către notar cu titlu de impozit pe venit, și (2) taxa de stat, care 100% se varsă la bugetul de stat (de solicitant sau de notar), fiind încălcate flagrant prevederile art. 46, alin.(1) și (2), art. 54 alin. (1) și art.58 ale Constituției Republicii Moldova.

Cele menționate supra, confirmă, că atît timp cît statul în urma activității notarilor nebugetari nu suportă cheltuieli, iar notarii nebugetari nu sunt organ de stat, pentru acordarea asistenței notariale notarii nu trebuie să perceapă taxa de stat.

Concluzii.

1. Legea poate fi pusă în aplicare numai concomitent și împreună cu operarea modificărilor în Codul fiscal.
2. Din proiect urmează a fi exclusă taxa de stat pentru actele notariale îndeplinite de notarii, care la moment în RM sunt numai nebugetari.

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Adrian Lebedinschi

